

ՔՍԱՆ ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարվան 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպեկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմյանի խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցեն. Тифлисъ, Редакция „Мшакъ“.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
Տ է լ է Ք օ Ն № 253.

Խմբագրությունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերէն)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ.
Տ է լ է Ք օ Ն № 253.

ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾԻՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՎԱՅ 1899 ԹԱՎԱՆԻ

ՄՇԱԿ

(27-րդ ՏԱՐԻ)

ԴՐԱՎԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԴՐԻ

«ՄՇԱԿԸ» ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԻ ՆՈՅՆ ՊՐՕԳՐԱՄՄՈՎ ԵՒ ՆՈՅՆ ՈՒՂՂՈՒԹԵԱՄԲ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒՆԸ. «Մշակը» տարեկան գինը 10 ռուբլի է, տասն և մէկ և տասն ամսականը՝ 9 ռ., ինն և ութ ամսականը՝ 8 ռ., եօթ ամսականը՝ 7 ռ., վեց ամսականը՝ 6 ռ., հինգ ամսականը՝ 5 ռ., չորս ամսականը՝ 4 ռ., երեք ամսականը՝ 3 ռ., երկու ամսականը՝ 2 ռ. և մի ամսականը՝ 1 ռուբլի:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՆԱԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ամբիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 ռուբլի. Եւրօպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 ռուբլի:

«ՄՇԱԿԻՆ» գրվել կարելի է ԽՐԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բաղրամյան և Բարձրապետ փողոցների անկիւնը): Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներէն «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար, և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելու, պէտք է գրվել Տեղեկատու հասցեով. ТИФЛИСЪ, Редакция „МШАКЪ“; իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal arménien „MSCHAK“:

Յայտարարութիւններ ընդունվում են բոլոր լեզուներով:

Ա Պ Ա Ռ Ի Կ Բ Ա Ժ Ա Ն Ո Ր Դ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ն Զ Է Լ Ն Դ Ո Ւ Ն Վ Ո Ւ Մ

ԲՈՎԱՆԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Անհատաւոր զարգացում.—Ներքին ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կեանքի ընդհանուրութիւնը. Դուք էք մեղաւոր: Վրաց թատրոն. Նամակ Բաղրամյանից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՓԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նոր ցուեր. Նամակ Թիֆլիսից. Նամակ Ամերիկայից. Արտաքին լուրեր.—ԽՈՒՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱՌԱՐԻՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍՏԻՐԱՎԱՆ. Երկու օր կոմս Լ. Ն. Տօլստոյի մօտ:

ԱՆՀԱՌԱՍԱՐ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ

Անդրկովկասը ներկայումս անցողական շրջանի մէջ է գտնվում: Մի կողմից հին կեանքը, չը նայելով իր դիմադրութիւններին և մարտնչուններին, ստիպված է իր նահապետական և աւանդական կերպարանքը փոխել, միւս կողմից մուտք է գործում նորը, երբեմն յարմարվելով հը-

նին, իսկ երբեմն արտայայտվելով ինքնուրոյն կերպով: Այդ փոփոխութիւնների մէջ սակայն մի հանգամանք, որ աչքի է ընկնում առանձին ոյժով, այն է, որ մանր արդիւնաւորողը չէ կարողանում օգտվել բաւականաչափ այդ փոփոխութիւններից և շատ անգամ նոր հանգամանքների, նոր պայմանների առաջ ներկայանում է անկարող և անձեռնհաս: Ներկում են երկաթ-թուղիներ, շինվում են շողանաւեր, կառուցվում են նաւթային գործարաններ, բազմանում են խոշոր և հոյակապ անձր քաղաքներում և աւաններում, կազմակերպվում են զինեղծարական, բաժնեկալիքային և անհատական և ուրիշ ընկերութիւններ. մի խօսքով մեծանում է խոշոր արդիւնաւորողութիւնը և աւելանում է կապիտալի ասպարէզը. իսկ միւս կողմից բազմաթիւ մանր արդիւնաւորողներ մնում են նախ-

որը կառուի մօտից էր անց կենում, ի՞նչ ուր են նրանք գնում:

—Փաղաք ենք գնում՝ ապրուստի միջոց գրտնելու համար: Մենք մեր տներում ուտելու հաց չունենք, սոված ենք:

—Ինչպէս երևում է, այս տարի ցանքերի առատութիւնը դուք չէք ունեցել, հարցրի ես:

—Մեղաւորում առատութիւնը շատ քիչ անգամ է պատահում, և եթէ պատահում է, այն էլ մեղ շատ չէ միլիթարում, քանի որ մենք այնքան հող չունենք, որ մեր պիտոյները կարողանանք հողաւ: Փաղաք ժամից աւելի կիսամերկ գիւղացիները ետե՛ ետե՛ անցնում էին առջևից և դիմում, դանդաղ քայլերով, Տուլա քաղաքը, ուր նրանք յոյս ունէին իրանց նիւարած ու արեւնաքամ եղած մարմինները փոքր ինչ կենդանացնել ու իրանց ընտանիքներին էլ հասցնել այնքան նիւթական միջոց, որ նրանք սոված և լինելուց ազատվեն:

Անցնելով անտառների միջից՝ տեսնում էի երկու կողմից էլ ճաշակով չինված փայտաչէն ամառանոցներ... Բոլոր յարմարութիւններով տները, որոնց մէջ բնակվում են դարձեալ մարդիկ, բայց ոչ քաղաք, ոչ սոված և ոչ էլ կիսամերկ հագնված... Ինչ անբնական հակապակեր, մի կողմում տեսնում են մարդկանց զուրկ հացից, հագուստից, հողից, իսկ միւս կողմում —առատութիւն և շաղկապիւն՝ զեղ-խոթեան հասցրած... Վերին աստիճանի զարգացում է այս անբնական և անպատուաբեր դրութիւնը, որը մեղ տանում է այն մտաւորական, բարոյական և մարմնական այլանդութեան, որի հետևանքն է ընդհանուր յուսահա-

կին վիճակի մէջ, կամ որ աւելի ցաւալին է, նոյն իսկ յետ են մղվում ասպարէզից: Արդարեւ մեր մանր արհեստաւորը, մեր անայնագործը, մեր այգեգործը, մեր ամբողջ գիւղական դասակարգը օր օրի վրա աւելի աննախանձելի վիճակի մէջ է ընկնում և մի քանի տեղերում նոյն իսկ ստիպված է զգուշ իրան թողնել իր մըշտական արհեստը և վարձվել իբրև հասարակ բանւոր քաղաքներում և գործարաններում:

Եւ դուք է գալիս, որ այն ժամանակ, երբ մենք հրձիւմ ենք մեր երկաթուղային գծերի ընդարձակելու ցանցից, հիւսնում ենք երկաթուղային լայնութիւնների հրաշալի լոյսից և մեղ զգուշ ենք երջանկութեան և յուսաւոր կեանքի չէմքի առաջ, այդ միջոցին մեր մանր արհեստաւորը և երկաթգործը շուարած և յուսահատ մըշտութեամբ տողորված անիճում է նոր ժամանակը, որ նրա համար չը բերեց ոչ միայն երջանիկ և լիակատար կեանք, այլ և զրուկեց նրան այն կուշտ հացից, որով նա ապահովված էր անցեալում: Նոր ժամանակը իր շաղկապից հրաշալիքներով դառնում է այդպիսով մի անհասանելի և անմատչելի ուրուական, որ ձեռքում է նրա երկակայութիւնը և թուլացնում մարտնչուն ցանկութիւնը:

Սակայն սխալ են մտածում այն մարդիկ, որոնք կարծում են թէ լուսաւորութեան և քաղաքակրթութեան հետ անխտաւելի են աշխատողների և մանր արդիւնաւորողների գրկանքները: Փաղաքակրթութիւնը անկատար կը լինի մինչև այն ժամանակ, երբ արդիւնաւորողութեան զարգացման հետ միասին զարգացած չի լինի և ամբողջ ժողովրդի բարեկեցութիւնը: Այժմ աւելի և աւելի համոզեցուցել է դառնում այն սկզբունքը, որ երկրի առաջադիմութեան աստիճանը պէտք է չափվի նրա ժողովրդի ընդհանուր բարոյութեան ծաւալով: Երբ պէտք է յիշել անդադոր և դրա համեմատ կազմակերպել ժողովրդի զարգացման և առաջադիմութեան գործը:

տութիւն և յետադիմութիւն մարդկային ազգի: Այս միջոցին կառավարս խնուրուց չեղկեց դէպի ալ և սկսեց դաշտով առաջ գնալ, ձեղբելով ձիւնը:

—Ինչո՞ւ ճանապարհից դուք եկաք, հարցրի ես:

—Այս է կոմս Տօլստոյի կարեւորը, պատասխանեց նա:

—Ո՞ր է Նամայիս Պօլեանա գիւղը:

—Այս, մեր դիմացը գտնվող՝ անտառի ետևումն է, կոմսն էլ այս անտառի մէջն է բնակվում:

Իմ ուրախութեան չափը չը կար, երբ տեսայ այն անտառը, որի մէջ աշխարհահռչակ հանճարն էր բնակվում: Առաջ գնալով անտառի միջից, յանկարծակի երեաց մի երկարակահնի տուն:

—Այս է կոմսի բնակարանը, ասաց բարձր ու զուարթ ձայնով իմ կառավարը:

Ան և կառքը կանգնեց այդ տան ներքե՝ նայարկի պատշգոյսի առաջ՝ առաւօտեան ժամը 8 1/2-ին:

Նրբ թոյլտուրկված Լեվ Նիկոլայեւիչ Տօլստոյի՝ 50 տարեկան մի կարճահասակ մարդ ինձ ներս հրաւիրեց, ես ուրախութեամբ մտայ նախանձեակը: Վերաբերու, կրկնաօղջիններս և նովանոց թողնելով նախանձեակում՝ հետեցի ինձ հասակակից մարդուն, որը ինձ տարաւ մի սենեակ և ասաց. «Այստեղ խնդրեմ նրա տեղէն և ինչ որ կամենում էք կարդալ, այս գրքերից չոկեցէք և կարդացէք: 15 րօպէից յետոյ՝ Լեվ Նիկոլայեւիչ կը գայ ձեզ հետ տեսակցելու»:

Իմ հիւրընկալը հեռացաւ: Սենեակում մենակ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԵԱՆՔԻ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

II

Մեղ կարող են ասել, թէ համալսարանների այդ փարաշաւոր «ազատ ունկնդիրներ» նպատակն է միայն ընդհանուր զարգացում ձեռք բերել, մի բան որ անհրաժեշտ է և ժողովրդի հետ գործ ունեցող պաշտօնեաներին: Այդ ձիւղ է. այն ժամանակ մեղ մնում է զարմանալ մեր «բարձրագոյն» դպրոցի՝ ձեռնարանի՝ ղեկավարների և նրանց երեկի «խմբի» գործունէութեան վրա: Ինչո՞ւ ուրեմն կարող են պարզեանալ՝ ասանքաւոր դար է մեր դպրոցական հաստատութիւնները կապալով վերցրած այդ «գործիչները», միթէ նրանով, որ իրանց հակառակորդների դէմ ամեն անկեղծի հնարքների, ամեն հալածանքի դիմող մեր կղերական այդ Ցերեքները այսօր խոտովանեն, որ նոյն իսկ ընդհանուր զարգացում տալ իրանց սաներին չը կարողացան: Զարմանալի չէ, որ մեր «առատաւարանները», ոչ միայն չը կարողացան ներշնչել բուն ըզրիտոնեական աշխարհայեցողութիւն, ալտուրիտական զգացմունքներ՝ իրանց դաստիարակութեան յանձնված պատանիներին, այլ միայն մեր «երեկել» մանկավարժների և «գիտնական» ուսուցիչների հետ չը կարողացան ընդարձակել իրանց սաների մտաւոր հորիզոնը, տալ նրանց մտաւոր զարգացում և պատրաստութիւն՝ ըմբռնել չըպապատող հասարակական երեւոյթները և ժողովրդի պահանջները: Ամեն ինչ նպատաւոր էր այդ կղերական Ցերեքների համար. հոգևոր խշտաւորութիւնը նրանց տուել էր գործելու՝ և՛ կառարեալ լիազօրութիւն, և՛ մօնօպօլիա և աշխատանքի անձաբանակ վարձատրութիւն, չէր մերժվում նրանց ոչ մի քանաճութիւն, բայց ինչ աշտոյանի դրանք: Առաջադից հեռացրին իրանց հակառակորդներին, ընկան ձեռնադրութեան և շահաւորութեան ետևից և ներշնչելին իրանց սաներին իրանց սահմանափակ հայեացքները և ողորմելի նեղբարութիւնն ու ընչաքաղցողութիւնը: Ինչպէս որ իրանք էին արհամարհում ժողովրդը, այնպէս են վարվում և նրանց պատրաստած «չնարհուններ» ու «բարձրապատիւներ»:

Թէ արդարեւ այդպէս է վերաբերվում ժողովուրդին մեր կղերական Ցերեքներին հետ միասին և մեր վեղարաւոր նոր սերունդը (չնչին բացառութիւնները մի կողմ թողնենք) այդ ցոյց է

մնալով, ես նստեցի սեղանի մօտ դրած բաղկաթոսի վրա: Ուրախութեանս յազդունքը հետըզնեւե անցնելով, ես սկսեցի հանդարտօրէն դիտել և ամենայն ուշադրութիւնով դնել սենեակը և նրա մէջ գտնվող պահարանները, որոնք լի էին եւրօպական դանդաւ լեզուներով գրված գրքերով: Հետաքրքրեցի այդ գրքերով: Սեղանի վրա դրված էր «Журналъ Журналовъ» չաբաթաթերթի մի համարը: Հազիւ հազ սկսել էի կարդալ Լեվ Նիկոլայեւիչի ընդհանուրական յօդուածը Մօպասանի մի գրութեան վերաբերութեամբ, յանկարծ սենեակի դուռը բացվեց և ներս մտաւ հանճարեղ ծերունին՝ առաւօտեան վերաբերում հազած: Սա իսկոյն տեղիցս վերկացայ ու շտապելով ժողովրդի նրան և ձեռքն առնելով ասացի՝ «Վերլուծողի Ս. Աւետման հայոց եկեղեցւոյ Սրապիոն Խաչատրեան Սամուէլեան անունով քահանայ եմ: Սա տաք տաքուց աւել է, որ ուսումնասիրուեմ եմ ձեր գրութեանը, և ըստ իմ համեակ կարողութեան ուսումնասիրելով նրանց, եկել եմ այն եզրակացութեան, որ դուք հազուադուր քրիստոնեայ էք, դուք կատարեալ աշակերտ էք Քրիստոսի, և որովհետեւ ես շատ հեռու եմ Քրիստոսի աշակերտ կոչվելուց, բայց մեծ ցանկութիւն ունեմ նրան աշակերտելու, դրա համար եկայ ձեզ մօտ գէլ մի քանի ժամ մնալ ու լրսել ձեզ ամենայն ուշադրութիւնով... Սա իմ խորին զգացմունքներն ու մեծ յարգանքը դէպի ձեր հանճարը համարձակեցայ արտայայտելու իմ համեստ փորձի բանաստեղծութիւնով, որը ձեզ ուղարկել էի ձեր եօթամասնեայ յօդեւանի առթիւով. յուսում որ ասացած կը լինէք»:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԻՆ

Ֆրանսիական ժողովրդական լուսավորութեան միջնորդութիւնը յանձնարարել է յայտնի ֆրանսիացի հնագէտ Բարոն դը-Բային ճանապարհորդել Ռուսաստանում և հնագիտական հետազոտութիւններ կատարել: Բարոն դը-Բայ արդէն Պետերբուրգից ուղևորվել է Ռուսաստանի ներքին հասանդէսներ:

Ներկայումս Քիֆիսում ընկնում է երևանեան փորձնական կայարանի և օրինակելի ագարակի խնդիրը: Միջնորդութիւնը որոշել է Երևանի Սարգսի-այգին, որ պարունակում է իր մէջ ծով տարածքներ, դեռևս անհայտ տարածութիւն, ծառայեցնել իրեն փորձնական կայարան, աճեցնելով այն բոյսերը, որոնք կարող են օգտակար լինել Երևանեան հասանդի համար: Այդպէս արդէն սկսվել են գործնական պարապմունքներ: Եւստով կը կազմակերպվի հարկատու շտաբը և կը հաստատվի նրա գործունէութեան ծրագիրը:

Կարող ենք հաղորդել մի օգտակար տեղեկութիւն մեր կողմանեան բամբակագործներին համար: Այս տարվայ բամբակի փորձերից, որ արվել են Երևանի հասանդի զանազան մասերում, պարզվեց, որ կարելի է աշուղտեմբեր կուշի բամբակի չօռ կուշված հիւանդութեան դէմ: Այդ նպատակով պէտք է բամբակի բոյսի տերերին ծածկել ծծումբի փշով այնպէս, ինչպէս այդ անվամ է խաղողի վաղըր բծկելու միջոցին: Այդ միջոցը գտել է ֆիլոսոֆային խումբը: Խմբի ղեկավար արքայոսմ Կանդուրաւով պատուիրել էր, որ միաժամանակ երեք դուռառու, այն է Երևանի, Էջմիածնի և Հին-Նախիջևանի դաւառներում գտնվող ինտրուկտորները՝ Փաշախան, Նաւասարդեան և Բալազան փորձեն բծկելու բամբակի ցանքերը ծծումբով, պղնձի և արջապոլով և կրով և նայեն հետանքներին: Այդ փորձերը ամեն տեղ մի և նոյն արդիւնքը տուին: Ծծումբով բծկված բամբակը բոլորովին առողջացաւ և դիւղայինները համոզվեցին, որ այդ միջոցը անկասկածելի է: Պէտք է նկատել, որ չօռ կուշված հիւանդութիւնը յաճախ կրկնվում է բամբակի ցանքերում: Դրա պատճառը փոքրիկ միջատներն են, որոնք ծծում են բոյսի բոլոր հիւրը: Զօռով հիւանդ բոյսի տերերները մի երեսի վրա երևում են կարմիր բծեր, իսկ միւս երեսին կաշվում է բարակ ոտայինի նման փառ: Անհատական, մեր բամբակագործները կողովեն այս դիւղային և կազմակեն իրանց ցանքերը ահալին միջատներին, որ նրանք մինչև այժմ կրում էին չօռ հիւանդութիւնը:

Մեր աշխատակից Ստեփան Մալխասեանցի ներկայումս պատրաստում է մի աշխատութիւն, որի մէջ նոր փաստերով ապացուցանում է, թէ Մ. Խորենացու պատմութիւնը եօթներորդ դարի կէսերին անշուշտ գրութիւն ունէր: Այս աշխատութիւնը ղեկավարելին պատրաստ կը լինի և կը յանձնվի տպագրութեան:

Այս օրերս Պետերբուրգում սկսվեց հրատարակվել մի նոր լրագիր «Правда» (իրաւունք) անունով: Առաջին համարի մէջ բացատրելով իր դաւանութիւնը, խմբագրութիւնը յայտնում է, որ իրան ղեկավարող սկզբունքը լինելու է օրինականութիւնը և իրաւունքը: Երկրորդ գործադրութիւնը, որովհետեւ—առում է նա—օրէկոյականութեան մէջ է կայանում օրէնքի նշանակութիւնն ու ոյժը և նրա տարբերութիւնը կառայականութիւնից: Լրագիրը խոստանում է նուրիք իրան գլխաւորապէս իրաւագիտական կեանքի գործնական հարցերին:

Մինչև այժմ Ղարաբաղի յայտնի կաշուածքի արդիւնքն ստանում էր Կովկասում օրթօգործութիւն տարածող ընկերութիւնը: Այդ կաշուածքը 1899 թիւից անցնելու է երկրագործութեան միջնորդութեան, իսկ իշխալ ընկերութեան արդիւնքի փոխարէն պէտք է վճարվի պետական զանձարանից տարեկան 35,000 ռուբլի:

Ռուսաց Կայսերական հնագիտական յանձնաժողովը որոշել է հրատարակել Սամարղանդի հուշակատար միջնորդների իրականաւոր նկարագրութիւնը: Ի նկատի ունենալով, որ այդ հրատարակութիւնը մեծ ծախս է պահանջում, ֆինանսները մինչև արդի Վրտան անաշարկել է յանձնաժողովին կազմել ծախսի նախաճաշիւր և այժմ իսկ ձեռնարկել նախապատրաստական գործողութիւններին:

«С. Пет. Вѣд.» լրագրի վերջին համարում

տպված է Վ. Գոլմուրէմի «Օգնեցէք» վերնագրով մի յօդուած, որով ռուսաց հասարակութիւնը հրաւիրում է օգնել անբերրութիւնից վնասված գիւղացիների մանուկներին: Խմբագրութիւնը յայտնում է, որ սոսկալի է դիւղային մանուկների վիճակը և առաջարկում է բանալ տառապող նախնիներում ձրի մանկական ճաշարաններ. այդ նպատակով բացված է խմբագրութեան մէջ հանդանակութիւն:

Քիֆիսի Կոնտրոլի պարտի կառավարիչ Բուտրիկինի կողմից հետեւալ լուրն է տպված «Тифл. Листок» լրագրում: «Կոնտրոլի պարտի պաշտօնեաները մասնակցել են քաղաքային վարչութեան հաշուապահութեան ընդունեան ոչ թէ փոխահանգապետ Ստեփանովիչի հրաւերով, որի նախաձեռնութիւնը այդ մասին չէր կարող գործադրվել, այլ իշխան կառավարչապետի ցանկութեամբ»:

ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՍՏԻՑ մեզ գրում են. «Հաստատաւորելից տեղեկացանք, որ Վեհափառ Կաթողիկոսը չուտով ուղևորվելու է Քիֆիս, ձեռնաշնորհը անցկացնելու»:

ՆՈՒՄԻՐԻՑ մեզ գրում են. «Այստեղ ևս կրկնվեց այն տղիւ երեւոյթը, որը ամենուրեք բոլոր է բարձրացնում: Ամսիս 16-ին նշանադրեցին մի 14—15 տարեկան որբ օրիորդին 47 տարեկան այրի տղամարդու հետ: Խեղճ օրիորդին չլացնում էին փեսային փայլուն կոծակներով, անուշադիր թղթերով նրա հանդիման մօտիկ կեանքը և վատառող կազմուածքը: Ծաւալին այն է, որ այս գործում «ծոցը» թղթերն էին անուած օրիորդի հօր խնամիները, որոնք ուզում էին անպատճառ բարեկամանալ «լինովի» հետ»:

ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՍՏԻՑ մեզ գրում են նոյեմբերի 16-ից. «Անցեալ կիրակի նշանակված էր դիւղական հասարակական ժողով՝ ընտրելու մեր հասարակութեան համար դիւղական դատարանները: Ժողովը էին ամեն հասակի դիւղայիններ, իսկ բացակայների կողմից իրաւունք էր համարում սպիտակ ըուէ տալ տեղիս պրեստաւը, որ օրէնքով ընտրութեանը մասնակցելու իրաւունքը չուէր, կային և այնպիսի արարներ, որոնք իրաւունք էին ստացել 5—6 և աւելի դիւղայինների տեղ ըուէ տալու, թէ օրէնքով ամեն մէկ դիւղացու երկու ձայնից աւելի իրաւունք չէ տրվում, այն ևս սահմանաւ ձեռով և ոչ թէ սրա ու նրա ասելով: Սակայն չը նայած այս բոլոր անկանոնութիւններին, ընտրած համարվեցին և նրանք, որոնք սե. ըուէն աւելի էր սպիտակից, իսկ սեի և սպիտակի գուճարը չէր համապատասխանում և բաւականաչափ աւելի էր ժողովին մասնակցողների ընդհանուր թիւից: Ուշադրութեան արժանի էր և այն հանգամանքը, որ մեր մասի ներքի պրեստաւը աւելի իր ձեռքի պէտք էր ուժ տալին, քան օրէնքին, և ուժ որ ձայն էր հանում իր կարծիքը յայտնելու, անմիջապէս վայելում էր պէտի հարուածները»:

ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՍՏԻՑ մեզ գրում են. «Նոյեմբերի 15-ին, գիւղի եկեղեցում Գրիգոր եպիսկոպոս Գառնակերեանց հինգ քահանայներ ձեռնադրեց: Սրանցից մէկը Գառնակի համար, մէկը Բօլգարայի համար, համար, որոնք և ժառանգ կրթված էին, իսկ մնացած երեքը միանգամայն անուս և անարժան էին իրանց կուշանը»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ՅԱՆԻՐ

Կրետական հարցի վերջնական լուծումը չէր կարող, ի հարկէ, չը յուզել և չը խռովել ուղղաւանտ ժամեղականների մտքերը: Կ. Պօլսից հաղորդում են, որ Ելլիս-ուլ-Իսլամը յայտնեց սուլթանին, թէ նա այլ և չէ կարող երաշխաւոր լինել հոգեւորականութեան երկրպագուցիչների համար, որոնք զրգուում են ժողովրդին սուլթանի դէմ և լուրեր են տարածում, թէ նախկին սուլթան խեղադար Մուրադ թունաւորված է: Այդ հանգամանքը առկա է տուել սուլթանին կասկածել Ելլիս-ուլ-Իսլամի դիտաւորութիւններին և հեղինակութեան մասին: Փաղիւշանք մտադիր է մի նոր, աւելի եռանդուն անձն ընտրել նրա տեղ: Կարծում են, որ Ելլիս-ուլ-Իսլամ կը նշանակվի Կառաճէ-Ջալէ ուլէմը, որ խօսում է ֆրանսերէն, համարվում է ազատամիտ և դիմաւոր:

Միւս կողմից կրետացիների ձեռք բերած աշուղտիւնը մեծ չարժու է առաջ բերել թիւրքաց կայսրութեան միւս ազգութիւնների մէջ, որոնք ձգտում են նոյնպէս անկախութիւն ստանալ: Այլապէս—մակեդոնական դաշնակցութիւն

նր հրատարակել է մի յայտարարութիւն, որով պահանջում է. 1) Ալբանիայի և Մակեդոնիայի անկախութիւնն ու ինքնավարութիւնը. 2) ինքնավար դաշնակցական պետութիւն հաստատել, որի կազմութեան մէջ պէտք է մտնեն այդ երկրների բոլոր ազգութիւնները՝ առանց խտրութեան կրօնի, ցեղի և լեզուի. 3) զօրեղ ընդդիմադրութիւն այն միջոցներին, որոնք կարող են վնասել ալբանական-մակեդոնական անկախութեան. 4) թող չը տալ որ և է մեծ կամ փոքր եւրոպական պետութեան միջամտել, ի նկատի ունենալով, որ նրանք համակրութեան պատրուակի տակ իսկապէս իրանց եւամուլ չանեն ևս առաջ ընում. 5) երկրի բաժանման դադարաւոր անսահման վնասակար է ալբանո-մակեդոնական շահերին:

Գաշնակցութիւնը յայտնում է, որ նա սպասում է յարմար րօպէին ընդհանուր ապստամբութեան նշան տալու: Նմանից եկած լուրերը ևս միջնորդական չեն. տեղացի ցեղերը չարտնական են յամառ կերպով իրանց դիմադրութիւնը թիւրքաց իշխանութիւններին. թիւրքերի համար շատ դժուար է զուլել ապստամբներին, որովհետեւ զօրքն ինքը դժգոհ է կառավարութիւնից ուժիկ չը ստանալու պատճառով:

ՆԱՄԱԿ ԹԻՐԻՔԻՍՏԻՑ

Կ. Պօլսի, նոյեմբերի 12-ին

Ճշմարիտ որ մեծ դարձանքով կարգացի թիւրքաւայրի պատրիարք Օրբանեանի հեղինակաւոր լուր՝ իմ գրած և «Մշակ» մէջ հրատարակված թղթակցութիւնների վրա, թէ պատրիարքարանը իրան ուղարկված նպատակներով պաշտօնեաներին ուժիկ է տալիս: «Մշակ» 200 թիւ իւրմբարականը սովորական կտուկ եղանակով ցոյց է տալիս, որ հայոյանքը հերքում չէ: Թող տրւէ ինձ հետեւան աւելացնել: Պատրիարքը չէ իսկ փորձում հերքել միւս տուած լուրերը, որոնք հաստատաւոր բաւական են իր վարչութեան մարդկութիւնը լուսաւորելու, այսպէս, օրինակի համար, հիւանդանոցի բժիշկ դր. Մուլթաֆեանի վրա գրած «Մշակ», թիւ 127):

Օրմանեան ինքն անձամբ աւել էր անցեալ ձեռն, թէ պատրիարքարանի պաշտօնեաների ուժիկները կարօտեալների համար արտասահմանից ուղարկված փողերով կը վճարվին: Եր աղ խոստովանութիւնը կարելի է կարգալ նոյն իսկ պատրիարքարանի օրդան «Բիւզանդիոնի» մէջ: Թող ընթերցողը դատէ, թէ ինչ քաղութիւն պէտք է ունենալ՝ զալ հայոյանքներով հերքելու համար իրան իսկ խոստովանած մի փաստը:

Մի խօսք ևս: Այս տղերքը դրողը իր աչքերովը տեսել է պատրիարքարանի մէջ Պետերբուրգի և Մոսկուայի ազգայիններից գրված նամակներ, որոնցով նպատակներ էին ուղարկված այս կամ այն հաստատութեան և կամ (մի քանիսն էլ) մասնաւոր անձների կամ ընտանիքներին: Ուր են գացած այդ փողերը... ոչ մի հեռք, ոչ մի արձանագրութիւն չը կար պատրիարքարանի մէջ: Առաջը, ինդրում եմ, հերքմանսէր սրբազան հայր, ուր են այդ փողերը. և կամ ուղիւմ էր դեռ աւելի մանրամասնութիւններ... ***

ՆԱՄԱԿ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՑ

Բօստօն, նոյեմբերի 14-ին

Կրետի խնդիրը Քուպայի խնդրէն շուտ լուծում գտաւ: Սպանիո-Ամերիկեան պատերազմի հրատարակութեան առաջի օրերը այդ խնդիրը լուծում կը համարվէր, բայց հիւսա կերելի, թէ պատերազմը միայն ըստ մէր խնդրին կարգադրութեան մէջ, որոյ կնճառտ ժառանգը դեռ բաւական ատեն պէտք է սպասեն գահադրոյի և մշտաւ լուծում ստանալու: Սպանիայից մինչև յունարք մէկ խոստացած են կղզին պարզել բայց կերելի թէ այնքան դժուար է իրենց թող տալ Անտիլեանի մարգարիտը, որքան թուրքերուն Կրետէն հեռանալը: Սանթ-Մակոն իր շըրջակայներով ամերիկեան զօրապետի մը վարչութեան տակ կը բարեկարգուի, բարձրը մարտում է, հիւանդութիւնները զարմանալի աստիճանով նուազած, նոյն իսկ քաղաքացիք սկսած են մեծ եռանդով աշխատել իրենց երկիրը զարգացնելու. անցեալները 100,000 զոյարի գումար մը ստորագրեցին զօրապետ Ռուտի տրամադրութեան յանձնելու, որ նաւահանդիստին և քաղաքին ուրիշ շինութեանց համար գործած է եանքի բարեկարգիչը: Նոյն վերանորոգումն սկսած պիտի լինէր ամեն տեղ, եթէ մինչև հիւսա կղզին ապստամբ լինէր սպանիացի զինուորներին: Քուպայից անձկութեամբ կըսպասեն այդ օրւան տեսնելու, թէ Միացեալ-Նա-

հանգաց կառավարութիւնը ինչ դիրք պիտի բռնէ դէպ ի նոր ազատուած ժողովուրդը, ինչ եղանակաւ պիտի կազմակերպուի նոր կառավարութիւնը: Կղզիցներու մէկ մասը կը փափաքի իր հայրենիքն այս կառավարութեան միացնել, բայց ասոր հակառակ են մեծաւ մասամբ ապրտամբները, մասնաւորապէս զօրավար Կոմէսը, կը մնայ տեսնել, թէ Ամերիկան ինչպէս պիտի կատարէ իր հանդիսաւոր խոստումը: Փարիզու յանձնախումբը դեռ համաձայնութիւն չկրցաւ գոյացնել Ֆիլիպին կղզիներու մասին: Հատարակութիւնը այդ ժողովի աշխատութեանց շատ ուշադրութիւն ալ չտար, ամեն մարդ հոս վտան է, թէ Սպանիան վերջապէս պիտի ստիպուի հրաժարել իր կարծած իրաւունքներին: Խնդիրը հոս է սակայն, թէ Ամերիկան ինչ պիտի ընէ Ֆիլիպին կղզիները: հոս է, որ կարծեաց տարբերութիւնը մեծ է: Անցեալ շաբթու կատարուեցաւ երեսփոխաններու երկամեայ ընտրութիւնը. տիրող վարչութիւնը թէ երեսփոխաններու և թէ ձեռակոյտի անդամներու ընտրութեանց մէջ նշանաւոր յաղթութիւն մը տարաւ. նախագահը յառաջիկայ մարտին վերջ ստուար մեծամասնութիւն մը պիտի ունենայ ըծկւելսին մէջ. ինչ անգամ պատահած է Ամերիկայի պատմութեան մէջ, որ նախագահ մը պաշտօնի անցնելէն երկու տարի վերջ ընտրութեանց արդիւնքէն այսքան չահի: Մերակոյտը պէտք է վաւերացնէ դաշնագիրը, նախագահը ձեռնադրուի մէջ ապահով մեծամասնութեամբ ազատ պիտի զգայ ինք զինք Սպանիոյ հետ ուզածին պէս խաղալու: Հնարական պայքարին ամենէն կարելոր հարցը Միացեալ-Նահանգաց արտաքին քաղաքականութիւնն էր. նախագահը, կըսեն, հակուէր է Ֆիլիպինները գրաւելու. դադարաւորն, ռաւակարակները մեծ բողոք բարձրացրին այդ կայսերական ծրագրին դէմ. պէտք է ըսել Արեւելեան մի բանի հասանդները Մասաչուսեցի պէս ամբողջովին հակառակ են աշխարհակալութեան, սակայն Արեւմուտքը համակրէ է Ֆիլիպինները հասանդաց միացնելու, այս պատճառաւ նոյն իսկ 1896-ի արձաթիւ ամենէն ջիւղ մպաշտպանները հանրապետականներուն ըուէ տուին:

Կառավարութիւնը իր այս յաղորդութիւնը վտանդութեան ըուէ մը կը համարէ կամ նշան մը, թէ երկրի մեծամասնութիւնը կը ըսանի իր քաղաքականութեան, բայց պէտք է ըսել, թէ նոյն իսկ իշխող կուսակցութեան մէջ շատ նշանաւոր մարդիկ խոսիւ կը բողոքեն Ամերիկեան միջազգային բարդութիւններու մէջ մտնելու այս ընթացքին դէմ: Մասաչուսեցի ձեռակոյտի անդամ մը. Հօր մի քանի օր առաջ առեւտրաստութեան մը մէջ իր բողոք ճարտասանութեամբ բողոքեց նուաճողական քաղաքականութեան դէմ և բացատրեց իր հայրենակիցներուն դէմ, թէ ինչ է իրենց պարտը դէպի գերութենէ ապատեղ բաղձացող ժողովուրդը մը. նշանաւոր ճարտասանը յիշեցուց, թէ Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգաց անկախութեան յայտարարութեան ամենէն էական սկզբունքն այն է՝ թէ ամեն կառավարութիւն իր ճշմարիտ օրինականութիւնը կըստանայ կառավարութեանը ազատ կամքը և թէ կառավարութեան մը պաշտօնն է անհատներու և ընկերութեան երջանկութիւնը և հանդից ազատ վայելքը ապահովել, երբ նա լիբերալայ այդ պաշտօնը զոհացուցիչ եղանակաւ կատարելու, այն հասարակութիւնը իրաւունք և պարտաւորութիւն ունի փոխելու կառավարութիւնը և նոր մը հաստատելու. այն պայմաններու համաձայն: Մերակուսականը ըսաւ, թէ իր հայրենակիցները կը փափաքեն 7,000,000 մարդկային արարածներ գնել Սպանիայէն, և զանոնք կառավարել հակառակ իրենց երկրի անկախութեան, ամենէն նուիրական սկզբունքներուն: Հօրի ճառն արձագանք գտաւ շատ տեղեր. հասարակութեան և լրագրաց մէկ կարծիք մասը կը պահանջէ, որ այդ կղզիներն ալ ինքնօրէն հասարակապետութիւն մը կազմեն Արեւմուտքի մեծ հանրապետութեան հովանոցն տակ. այդ ծայրագոյն Արեւելքի մէջ ամենէն վտեմ և աղբիւ գործը պիտի լինի ձեռները նոր աշխարհը իրաւ ընդունակ է այսպիսի աշխուղական մը մասնաւորապէս այն թշուառ Արեւելքի մէջ, ուր դժբախտաբար աղին գործեր շատ հաղուաղուտ են քաղաքակրթեալ ազգաց ըով: Արմէն

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԻՆ

—«Pol. Corr.» լրագրի խօսքով, անախիստները դէմ կոնֆէրէնցիան կը տեի մօտ մէկ ամիս: Կոնֆէրէնցիան բաղկացած է զանազան պետութիւնների 40 ներկայացուցիչներից: —Հոսմից հեռագրում են նոյեմբերի 14-ից, որ նոր կարգիւնանքը ընտրելու համար կոնսիստորիան կը գումարվի նոյեմբերի 16-ին: Որոշ-

ված է ընտրել մի նոր ֆրանսիացի կարդինալ և այդ կարդինալը լինելու է յայտնի հայր Ֆելիքս Շարլան, որը ջանքերը յօգուտ թիւրքերից թշուառ հայ որբերի հանրաժանօթ են:

«Politische Correspondenz» լրագիրը հաւատարմութիւն է, որ Բերլինի կարդինալը, չը նայելով Վատիկանի բողոքին, պնդում է, որ թիւրքաց ղեկավարի պաշտօն հաստատվի ու աթոռի մօտ: Եթէ պապը չը համաձայնվի այդ առաջարկութեան, ղեկավարական յարաբերութիւնները Վատիկանի հետ կընդհատվեն: Սակայն պապը խոստացել է ֆրանսիական կառավարութեան՝ ղեկավարել Վիէնայի ջանքերին:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐՆԵՐ

Նորբեր Սենայի դէպքորտաձնտի ընդհանուր խորհուրդը մի որոշում կայացրեց, որով պարտաւորեցնում է պրէֆէկտին՝ վարչական պաշտօններ տալ միայն այնպիսի անձանց, որոնք ուսում են առել աշխարհական դպրոցներում: Այդ կարգադրութեան պատճառն այն է, որ վարչութեան մէջ պաշտօն վարող անձինք մեծ մասամբ կղերական դպրոցների աշակերտներ են, և որ այդ ճանապարհով կաթօղիկ հոգևորականութիւնն արդէն ահալին ազդեցութիւն է ձեռք բերել զօրքի և նաւատորմի մէջ, իսկ այժմ նա ձգտում է իր ազդեցութեան տակ զըցել և բաղադրարական վարչութիւնը: Ապացուցանելու համար թէ կղերականութիւնը ինչ ահալին ազդեցութիւն է ձեռք գցել, «Dépêche» լրագիրը բերում է հետևեալ ստատիստիկական տեղեկութիւնները. 1897 թ.ին հոգևոր միաբանութիւնների ծախսով պահվող միջնակարգ դպրոցներում սովորում էին 52 հազարից աւելի աշակերտներ, դա համարեա բուրժուական շրջանին պատկանող երիտասարդութեան կէսն է: 1891 թ.ին պօլիտեխնիկական դպրոցն ընդունված 270 աշակերտների մէջ 52 հոգի կղերական դպրոցներից էին. 1897 թ.ին Սէն-Սիբան զինուորական դպրոցը մտած 550 աշակերտներից 185 հոգի, այսինքն 1/3-ը, կղերական դպրոցներից էին: Մովսիս դպրոցում աւելի ևս շատ կան:

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼՕՆԻՕՆ, 20 նոյեմբերի: Կայրէկից հեռագրում են, որ Բոսթոնից եկած չորհրդակց վրա երկու տեղացիներ ժամտարտի նշաններ ունենին. երկուսն էլ առանձնացած են:

ՄԱԳԻՐԻ, 20 նոյեմբերի: Փիլիպպինեան ապրտամբները դիտաւորութիւն ունեն կուել ամէրիկացիների դէմ: Նրանք կամենում են ստիպել կուելու՝ իրանց մօտ գտնվող տասը հազար սպանիական զինուորներին:

Խմբագիր՝ ԱԼԷԿՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատար.՝ ԱՐԹՐՈՒՆՈՒ ԺԱՌԱՆԳՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴԻԿՈՎԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Մ ա ռ դ ա տ ա ռ Ն 1 զնացըը դուրս է դալիս ԲԱՌՈՒՅՑ զէպի ԹԻՖԼԻՍ ցերեկվայ 4 ժամին և 15 րոպէին, Թ Ե Ֆ Լ Ե Ս է հասնում առաւօտեան 8 ժամ 38 րոպէին: Երբ 9 ժամ է զնում ԹԻՖԼԻՍԻՑ զէպի ԲԱՌՈՒՄ առաւօտեան 9 ժամ և 20 րոպէին, Բ ա թ ու լ է հասնում երեկոյեան 8 ժամ և 52 րոպէին:

Մ ա ռ դ ա տ ա ռ Ն 3 զնացըը դուրս է դալիս ԲԱՌՈՒՅՑ զէպի ԹԻՖԼԻՍ ցերեկվայ 10 ժամ 50 րոպէին, Թ Ե Ֆ Լ Ե Ս է հասնում երեկոյեան 5 ժամ և 9 րոպէին: Գուրս է զնում ԹԻՖԼԻՍԻՑ զէպի ԲԱՌՈՒՄ և Երեկոյեան 6 ժամ 10 րոպէին, Բ ա թ ու լ է հասնում առաւօտեան 7 ժամին:

Մ ա ռ դ ա տ ա ռ Ն 2 զնացըը դուրս է դալիս ԲԱՌՈՒՅՑ զէպի ԹԻՖԼԻՍ առաւօտեան 8 ժամ 30 րոպէին, Թ Ե Ֆ Լ Ե Ս է հասնում երեկոյեան 8 ժամ 30 րոպէին: ԹԻՖԼԻՍԻՑ զէպի ԲԱՌՈՒՄ է դուրս գալիս՝ երեկոյեան 9 ժամ 15 րոպէին, Բ ա թ ու լ է հասնում ցերեկվայ 12 ժամ 59 րոպէին:

Մարդատար Ն 4 զնացըը դուրս է դալիս ԲԱՌՈՒՄ ՄԻՑ զէպի ԹԻՖԼԻՍ երեկոյեան 8 ժամ 40 րոպէին, Թ Ե Ֆ Լ Ե Ս է հասնում առաւօտեան 9 ժամ 55 րոպէին: ԹԻՖԼԻՍԻՑ զէպի ԲԱՌՈՒՄ է դուրս գալիս առաւօտեան 11 ժամ 20 րոպէին, Բ ա թ ու լ է հասնում առաւօտեան 5 ժամ 42 րոպէին:

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱԻՐ ՀԻՒԱՆԳՆԵՐ
Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիս, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)
Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՌՕՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վերաբուժութեան, վերնաբաժան (սիֆիլիս) և միզասեռ. հ. Կ. Մ. ՉԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդալիս հ. Զ. Ի. ԲԱՐԱՆԱՍԵԱՆ—11—12 ժ. կանանց հիւանդ.

Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻԶ—12—1 ժ. ականջի, կոկորդի, ըթի և կրծքի հ. Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1 1/2 ժ. ներքին և երեկոյեան հ. Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՈ—1 1/4—2 1/4 ժ. ներքին և միառնական հ.

ԵՐԵՎԱՆԵՐԸ

Վ. Մ. ՄԱԽՎԻԼԱՉԷ—5—6 ժ. ներքին և երեկոյեան հ. Ա. Ն. ՇԱՄԱԿՈՎԱՆ—6—7 ժ. նեարդալիս (եղիւրաբուժութիւն), վերնաբաժան և մօրթի հ. Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—6 1/2—7 ժ. Տ. Ի. ԲՈՒՐԿԵՆԿՈ Տիւնիսիոյումը քիմիական և խոտաբույսական հետազոտութիւններ է աշխատել, իսկ, արեան, կաթի և այլն: Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կոմիտեի) և օպերացիայի համար առանձին: Հիւանդանոցի վերադասուչ՝ 53—150 Բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՅՈՒՆՈՒՆՈՒՄԸ, ԹԻՖԼԻՍ
Վաճառվում են հետևեալ նոր գրքերը.

ՕՐԱՅՈՑ Ս. Էջմիածնայ, 1899 թ. փառակալմ — 20
ՍՈՒՆԻՊԻԿԵԱՆՑ Գ. Ամուսնանք. Կոմիտայի հինգ արարուածով, երկ. տպագրութիւն (փոփոխած) — 1
ՍԵՒՐԱԿԵԱՆ Ար. Եպիս. Յովհաննէս Եպիսկոպոս Շահախանիանի կենսագրութիւնը. Պ. 1898 թ. — 1
ԿՆԵՊԻ. Мое водолечение К. 1898 — 1
ՍՈՒՆԻՊԻԿԵԱՆ Մեթոդ Кройки верхнего дамского и детского платья, изд. 18. 1898 — 1 50
ԲՕՅԱՐՈՎ Մեթոդ Кройки верхнего и дамского платья, СПб. 1887 — 3
ՍՈՒՆԻՊԻԿԵԱՆ—Կտրված սիրտ, վէպ 1898. — 40
Վաճառվում են նալ—Վոլոգդի. — 20
Հասցէ՝ ԿՈՄԻՏԵ, Центральная Книжная Торговля. (2.) 1—10

Հարկաւոր է

ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ.

Հայ դպրոցում ուսում աւարտած, Վարչական քաղաքում Հայ ընտանիքի մէջ երեխաների կրթութեան համար: Պայմանների մասին տեղեկանալ նայի Բրդուինցի կառնութում (2. հ.) 1—2

Լոյս տեսաւ

Լ. ԼԱՆԳՍՏՐՕՏԻ
Մ Ե Ղ ՈՒ Ն Ե Ր
ԲՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՌՈՒՄԸ

Թարգմանից Լ. ԼԱՆԳՍՏՐՕՏԻ Զ Ո Կ
Գրքը 15 ԿՈՊԵԿ
Գրքը Կենտրոնական և Կովկասեան գրառնաւորներին: 2—3

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԻ ԵՐԵՎԱՆԻՑ
որ Խոտալիսի Նէապոլ քաղաքում սովորել է իտալական զանազան տեսակի պանիր շինելը, ինչպէս է ձեռնհաս անձանց, օգնեն իրան նիւթապէս՝ Կովկասում կամ Ղրիմի որ և է քաղաքում պանիրի գործարան բանալու: Հասցէ՝ ՅԵՕԴՕՏԻԱ, Армянское училище, Язичяну. 4—5

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԹՐՈՒՆԻ

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՀԱՅԵՐԻ
ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ
Գրքն է 20 ԿՈՊԵԿ
Գրքը ցանկացողները պէտք է դիմեն «Մշակի» Խմբագրատուն: 10—10

ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻԶ Կամենում է
ՄԱՍՆԱԻՐ ԳԱՍԵՐ
ունենալ ՀԱՅԵՐԻՆ լեզուից:

Գրքը Ներսիսեան դպրոց, ուսուցիչ Մուրադ-ը 5—6
Զէպիներին:
ԹԻՖԼԻՍԻ ԻԿԱԿԱՆ ԳԻՄՆԱԶԻԱՅԻ ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻԶ Բոլոր աւարկաներից պարտաւորում է աշակերտներ և աշակերտուհիներ՝ ՄԻՋՆԵԿԵՐԳ դպրոցների համար և տալիս է՝

Հայոց լեզուի դասեր

Հասցէ՝ Չաւաճաճեւսկայա շ. Մ. Մարկարո՞ւ 25. 4—6

Բ. ՄԱԼՈՒՄԵԱՆ

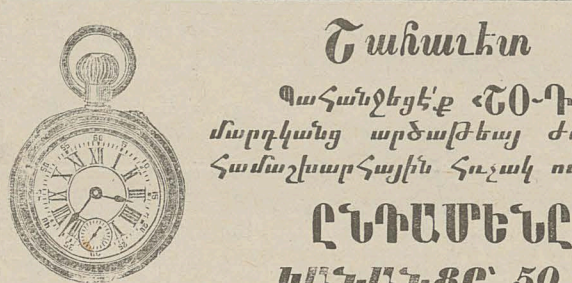
ՄՏՔԻ ՄՇԱԿԸ
(Մտում են վերաբուժել օրնակները)
Գրքը 50 ԿՈՊԵԿ
Գրքը «Մշակի» Խմբագրատուն: 2—8

1899 թ. ՊԱՏԻ, ԾՈՅԻ
ԵՒ ՍԵՂԱՆԻ
ՕՐԱՅՈՑՅՆԵՐԸ
ՀԵՐԱՅՑ ԵՐԵՎԱՆԻՑ ԵՒ ԵՐԵՎԱՆԻՑ
Ցանկացողները թող շտապեն մեզ յայտնելու, որպէս զի ժամանակին կարողանանք հասցնել:

Թիֆլիս՝ Մակար Զմէկեան
(հ. 2.) 14—20

ՆՈՐ ԲԱՑՎԵՑ
Կ. ՂՈՒԼԻԶԱՆԵԱՆԻ
ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԵՑԷԶ
ԵՒ
ՏԱՐՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ
Սարգսյա փողոց, № 38, միջին յարկ: 3—5

Շահաւետ Խորհուրդ!!!
Պահանջե՛ք «ԾՈՒԼ-ՖՈՆԻ» զրաւոր պահանջող տղա-մարդկանց արձաթեայ ժամացոյց «ՍԱՆԻ» նշանակով, պատրաստած համաշխարհային հաշակ ունեցող «ԻՐԻԻ ՓԱՎՐ ՓԱՎՐ»
ԸՆԴԱՍԵՆԸ 12 ԲՈՒՐԼԻ 50 ԿՈՊ.
ԿԱՆԱՆՑԸ 50 ԿՈՊԷԿՈՎ ԱՆԵԼԻ ԹԱՆԿ
Ուղարկվում է՝ 2 րուբլի գրաւական ստանալուց յետոյ, մնացածը վերադիր վճարով:
ՀԱՍՏԵՆ.
ГЛАВНЫЙ СКЛАДЪ ЧАСОВЪ ШО-ДЕ-ФОНЪ въ ВАРШАВѢ.

Մանուշակեալ «ԻՐԻԻ ՓԱՎՐ ՓԱՎՐ» ժամացոյցները երաշխաւորութեան կարիք չունեն. 2) Զ նայած պատուէրների շտապութեան, հերթը խոստութեամբ պահպանվում է: (Մ. 2) 2—2

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET Cie
ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱԽԱԳՆԱՅՈՒՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԵ ԵՒ ԸՆԿ.
Կանոնաւոր և ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԵՅԼԻՑ ԲԱՌՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ, սկսած յունվարի 25/6-ի չորեքշաբթից,
Եւ հաւաքաւր՝ Բաթումից Մարսը, ժամկէտով Տրապիզոն, Սամսուն և Պոլիս: Մեկնում է Բաթումից՝ չորեքշաբթի, 25 նոյեմբերի (7 դեկտեմբեր) ՄԻՆԴԵԼԻՑ չորեքշաբթի, նաւապետ ՇԵԼԸ: Եւ այսպէս շաբաթական, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ճաշից յետոյ: Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են սովորականից պակաս գներով:
Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակալատներին՝
ԲԱՌՈՒՄԻՍՏԻՍ—պ. Վիկտոր դ'Արսիոն, Նաբէլէժնայա: ԹԻՖԼԻՍԻՍՏԻՍ—պ. Օ. Գ. Բարեկենդանանին, Սիւնի փող. հարկին Սրժոնուա քաղաքատար: ԲԱՌՈՒՄ—պ. Ս. Դիլլարեանին, Կովկասեան կրնանայա հրապարակ: ՆՕՎՕՐՕՍՍԻՑՍԿԻ—պ. Մեխիոր Հերչերդերին: (հ. 2.) 3—20

ՎԱՃԱՌԱՀԱՆՎԵՑ ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՅՈՒՆՈՒՆՈՒՄԸ
ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ
ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՎՆԱՍՎԱԾ ՀԱՅԵՐԻՆ
ԵՐԿՐՈՐԴ, ՆՈՐԻՑ ՄԱՍՎԱԾ ԵՒ ԼՐԱՅՐԱԾ ՀՐԱՅՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
Գրքը ՀԱՆԱԳԱՐՀԱՆԱՍՈՎ, 3 Բ. 70 ԿՈՊԵԿ
2-00 Вновь обработанное и дополненное издание
ЛИТЕРАТУРНО-НАУЧНОГО СБОРНИКА
„БРАТСКАЯ ПОМОЩЬ ПОСТРАДАВШИМЪ ВЪ ТУРЦІИ АРМЯНАМЪ“.

Въ настоящее удешевленное издание, содержащее болѣе 140 статей разнообразнаго содержания въ прозѣ и въ стихахъ, вошли болѣе 40 новыхъ, знакомящихъ съ одной стороны съ ужасающими бѣдствіями турецкихъ армянъ, а съ другой—съ бытовыми и культурными условіями жизни армянъ въ прошломъ и въ настоящемъ. Къ книгѣ приложены двѣ отдѣльныя большія группы (болѣе 100 чело-вѣкъ) армянъ-переселенцевъ, снятыя съ натуры, а также болѣе 150 рисунковъ (40 новыхъ), въ томъ числѣ многіе въ цвѣтныхъ краскахъ и два: „Рѣзня армянъ въ Трѣбизондѣ 1895 г.“ И. К. Айвазовскаго и „Весенняя буря“ Магдесіана, въ три тона.
Цѣна 3 р., съ пересылкой 3 р. 70 к.
Складъ въ конторѣ Русскихъ Вѣдомостей и въ книжн. магаз. Карбасникова на Моховой. НВ. Лица, не окончившія счетовъ по 1-му изданію „Братской помощи“, благоволятъ поспѣ-шить окончаніемъ таковыхъ.
Покорнѣйшая просьба къ изданіямъ, сочувствующимъ цѣли сборника, перепечатать настоящее объявленіе.
4—10

Завѣд. ред. Гр. Джаншиевъ

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ս Ի
ԼԵՕ
Մ Է Լ Ի Ք Ի Ա Ղ Ձ Ի Կ Ը
(Պատմական վէպ, 755 էրես)
Գրքը 1 ԲՈՒՐ. 30 ԿՈՊԵԿ (սովորական 2 րուբլի)

Մախվում է ԹԻՖԼԻՍԻՍՏԻՍ—հեղինակի մօտ («Մշակի» Խմբագրատունը) և Կենտրոնական գրա-վաճառանոցում ԲԱՌՈՒՄ—պ. Ներսէս Իւսկանցի մօտ, Ա. Ի. Աղաժօլի գրասենեակ. ՇՈՒՆՈՒՄ—Բաղրատ Տէր-Սահակեանցի գրալաճառանոցում:
Հեղինակի հասցէ՝ ԿՈՄԻՏԵ, редакция „Мшакъ“. 4—10